

ละครเพลงพื้นบ้าน : กระบวนการเพื่อการพัฒนาทักษะการแสดงละคร
 จากกลอนปฏิภาณ
 FOLK MUSICAL DRAMA: DEVELOPMENTAL PROCESS OF IMPROVISATIONAL
 ACTING SKILLS

กิตติพงษ์ อินทร์ศรี¹ และ รศ.ดร.อนุกุล ไรจนสุขสมบุญ²

¹ นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

² อาจารย์ที่ปรึกษา หลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

*ผู้รับผิดชอบบทความ : kittipong_int@utcc.ac.th

Kittipong Intharatsamee^{*1} and Assoc.Prof.Dr.Anukul Rojanasuksomboon²

¹ Student-Doctor of Arts Program in Thai Dramatic Arts Program, Chulalongkorn University

² Advisor-Doctor of Arts Program in Thai Dramatic Arts Program, Chulalongkorn University

*Corresponding author: kittipong_int@utcc.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย เรื่อง นวัตกรรมการแสดงละครเพลงพื้นบ้าน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการละครเพื่อพัฒนารูปแบบการแสดง “ละครเพลงพื้นบ้าน” โดยใช้แนวคิดการด้น (Improvisation) ของวีโอล่า สพอลลิน (Viola Spolin) ที่ใช้แบบฝึกทักษะการแสดงด้วยเกมและการด้นในสถานการณ์สมมุติ มาพัฒนากลุ่มผู้เรียน โดยมีผู้ร่วมกิจกรรมเป็นนักศึกษาสาขาวิชาศิลปะการแสดง มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย จำนวน 20 คน ระยะเวลา 8 สัปดาห์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาทักษะผู้ร่วมกิจกรรมให้สามารถด้นกลอนปฏิภาณเพลงพื้นบ้านได้ รวมถึงการนำแนวทางการสร้างสรรค์กลอนปฏิภาณเพลงพื้นบ้าน 4 รูปแบบได้แก่ 1) การด้นเดี่ยว 2) การด้นต่อ 3) การด้นโต้ 4) การด้นเรื่อง ผู้วิจัยจึงออกแบบกระบวนการเพื่อพัฒนาทักษะการแสดงละครและด้นกลอนปฏิภาณเพลงพื้นบ้านออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) หลักการและแนวคิด 2) พัฒนาทักษะและทดลองเครื่องมือ และ 3) แลกเปลี่ยนประสบการณ์ จากนั้นรวบรวมวิเคราะห์ข้อมูลสรุปจากการจดบันทึกสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

Received: 21 February 2022

Revised: 5 March 2022

Accepted: 10 March 2022

Online publication date: 26 June 2022

ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาเกิดการเรียนรู้และพัฒนาทักษะของตนเองจากการเข้าร่วมกิจกรรม ผู้วิจัยค้นพบปัญหาที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการแสดงของนักศึกษา ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ด้านคือ 1) ด้านทักษะศิลปะการแสดงละครประกอบด้วย ความต้องการของตัวละคร และการเข้าถึงตัวละคร 2) ด้านทักษะการด้นกลอนปฏิภาณคือ ความแม่นยำคำสัมผัส ความรู้ด้านคลังคำ และกระบวนการฟัง นับว่ามีคุณประโยชน์ต่อการพัฒนาแบบฝึกทักษะนักแสดงและกระบวนการสร้างสรรค์การแสดงละครเพลงพื้นบ้าน

คำสำคัญ : กลอนปฏิภาณ / การพัฒนาทักษะ / ละครเพลงพื้นบ้าน

Abstract

The research article was part of the Doctor of Arts program thesis in Department of Thai Dramatic Arts on "Innovation in Folk Musical Drama" The objective of this research was to study the process of drama for the development of "folk musical theater" performances using the improvisation concept of "Viola Spolin" who used the practice of acting skills through games and improvisation in hypothetical situations to develop learners. There were 20 students in the performing arts major at the University of the Thai Chamber of Commerce for a period of 8 weeks. The research aimed to develop skills in folk song improvisation for participants, including the adoption of the 4 forms of folk song improvisational approaches: 1) improvisation 2) continue improvisation 3) interactive improvisation and 4) improvisation as a story. The researcher therefore designed the aforementioned process to develop the skills of drama and folk song improvisation into 3 steps as follows: 1) principles and concepts 2) skill development and tool experimentation and 3) experience exchange. The data were then collected and analyzed using summaries based on note-taking, participant observations, and interviews with participants.

The study found that students were able to learn and develop their skills by participating in activities. The researcher discovered two interesting problems affecting the students' acting skills development: 1) Theatrical arts skills included character needs and character accessibility. 2) The skills of improvisation consisted

of rhyme accuracy, lexical knowledge, and listening process. These were considered useful for the development of the actor's skill exercises and the creative process of performing folk songs.

Keywords: Improvisation / Skill Development / Folk Drama

บทนำ

ปีการศึกษา 2565 สาขาวิชาศิลปะการแสดง คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มีการปรับหลักสูตรตามวงรอบการศึกษา เน้นกระบวนการพัฒนาทักษะผู้เรียนเชิงสร้างสรรค์ งานศิลปะการแสดงเป็นหลัก โดยมีการปรับเนื้อหาสาระ รูปแบบการเรียนรู้ และฝึกปฏิบัติทดลองการทำงานตามการรองรับของตลาดธุรกิจบันเทิง มีพันธกิจหลักคือ พัฒนาทักษะของนักศึกษาให้มีความรู้รอบด้านทั้งศิลปะการแสดง การละคร และการแสดงพื้นบ้าน ซึ่งเป็นรายวิชาบรรจุในหลักสูตรตามแผนการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามพันธกิจและการพัฒนาทักษะของนักศึกษาให้เกิดความหลากหลายในการต่อยอดกับการสร้างสรรค์การแสดงให้เกิดประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล มีเป้าหมายหลัก คือ การประยุกต์ใช้ทักษะการแสดงในกระบวนการสร้างสรรค์ละครเพลงพื้นบ้านได้

ความนิยมเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาทักษะการแสดงเพลงพื้นบ้านในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาเอกชนของไทยปัจจุบันลดน้อยลง เนื่องจากระบบทุนนิยม บริบททางสังคม และกระแสวัฒนธรรมจากต่างประเทศเข้ามามีบทบาทในประเทศไทยอย่างต่อเนื่องในศตวรรษที่ 21 สังเกตได้จากอิทธิพลกระแสนิยมเกาหลีด้านความบันเทิงมีบทบาทต่อเยาวชนไทย จากบทความวิจัยของ กมลเนตร สุวรรณพิสิทธิ์ และ เมตตา วิวัฒนานุกูล (2553 : 108-122) กล่าวว่า เยาวชนมีการเลียนแบบพฤติกรรมศิลปินเกาหลีตามสื่อที่ได้รับชมทางด้านแฟชั่น การรับประทานอาหาร การใช้สินค้าจากประเทศเกาหลี และการเรียนภาษาเกาหลีมากขึ้น ตลอดจนความสนใจในเครื่องละคร และการแสดงที่มาจากเกาหลีเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน สอดคล้องกับข้อมูลฝ่ายกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ระบุว่านักศึกษาชมรมเพลงพื้นบ้าน มีจำนวน 24 คน ขณะเดียวกันชมรมโคปเวอร์แดนซ์ มีจำนวน 82 คน ในปีการศึกษา 2562 (ฝ่ายกิจการนักศึกษา, 2562) จากข้อมูลดังกล่าวทำให้เกิดกลไกการปรับสร้างวัฒนธรรมรูปแบบใหม่ของเพลงพื้นบ้านจากการดัดแปลงกลอนปฏิภาณ ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ในการแสดงของครูเพลงพื้นบ้านที่จำเป็นต่อการอนุรักษ์ สืบสาน และเผยแพร่เพื่อให้ภูมิปัญญาของเพลงพื้นบ้านได้สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น

ด้านศิลปะการละคร “การเต้น” เป็นเครื่องมือการฝึกฝนทักษะนักแสดงรูปแบบหนึ่ง ซึ่ง นักการละครหรือครูสอนการแสดงนิยมใช้ฝึกทักษะนักแสดงหรือนักศึกษา เช่น เทคนิคพฤติกรรมทางธรรมชาติของมนุษย์ ของ คีธ จอห์นสโตน (Johnstone, 1979 : 110) การใช้ปฏิภาณในการตอบโต้เพื่อจัดการสถานการณ์ ของ จอacob เอล มอรีโน (Jacob L. Moreno) การเล่นเกมบทบาท “สมมุติ” เป็น “คนอื่น” ของ โดโรธี เฮทโคต (Dorothy Heathcoat) การเข้าถึงบทบาทของตัวละคร (พรรัตน์ ดำรุง, 2557 : 43-45) แนวทางการฝึกทักษะการแสดงใช้สถานการณ์สมมุติ (Magic if) ของคอนสแตนติน สตาโนสลาฟสกี (Konstantin S. Alekseyev) หนึ่งในแนวคิดกลวิธีการฝึกทักษะที่เรียกว่า “มนต์สมมุติ” (สดีไส พันธ์ภูมิพล, 2538 : 17-18) และการใช้เกมเป็นสื่อพัฒนาทักษะการเต้น ของ วิโอล่า สพออลลิน (Spolin, 1986 : 10) ขณะเดียวกันประเทศไทยมีขนบการเต้นมาตั้งแต่ยุคสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น กล่าวคือ การเต้นหรือกลอนปฏิภาณนั้นปรากฏในการแสดงพื้นบ้านของไทย เช่น การเต้นการแสดงลิเก การเต้นการแสดงเพลงพื้นบ้าน สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2547 : 303) กล่าวว่า ส่วนสำคัญของการแสดงลิเกคือ การเต้นร้องบทเจรจา การเต้นเรื่อง การเต้นท่ารำ และการเต้นอุปกรณ์การแสดง สำหรับการเต้นเพลงพื้นบ้านปรากฏทุกภาค เช่น การเต้นเพลงขอของ ครูบัวชุม จันทร์ทิพย์ (พรชนก สุทนต์ และ รุจิ ศรีสมบัติ, 2560 : 180) การเต้นเพลงอีแซวของ แม่บัวผัน จันทร์ศรี (เอนก นาวิกมูล, 2550 : 613) รวมทั้งการเต้นกลอนปฏิภาณในรายการคุณพระช่วย ช่วงคุณพระประชัน ตั้งแต่ปี 2558 – 2560 จะเห็นได้ว่า การเต้นหรือกลอนปฏิภาณแพร่หลายในศาสตร์ศิลปะการแสดงเกือบทุกแขนง ดังนั้นการฝึกทักษะการแสดงละครจากกลอนปฏิภาณของนักศึกษาเพื่อให้เกิดความชำนาญจำเป็นต้องใช้กระบวนการละครเพื่อการพัฒนาและกลวิธีสร้างสรรค์กลอนปฏิภาณเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทักษะการแสดงของนักศึกษาครั้งนี้

การพัฒนาทักษะทางศิลปะการแสดงของนักศึกษา ผู้วิจัยเน้นกระบวนการ (Process) ของละครในการศึกษา (Drama in Education) ที่มุ่งเน้นเพื่อพัฒนาผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมมากกว่าผลผลิตละครของ เฮทโคต ขณะเดียวกัน เกวิน บอลตัน (Gavin Bolton) นักวิชาการละครศึกษา ไม่ปฏิเสธการพัฒนาทักษะของผู้ร่วมกิจกรรมที่จะพัฒนาไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานละครได้นั้นย่อมมีคุณค่าทางการศึกษาเช่นกัน (Bolton, 1993 : 200) นอกจากนี้ กาญจนา แก้วเทพ (2552) อธิบายถึงกระบวนการไว้ว่า เป็นการออกแบบชุดกิจกรรมเพื่อนำมาใช้ในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะผู้เข้าร่วมกิจกรรม ส่วนขั้นตอนสุดท้ายของการฝึกทักษะจะนำไปสู่การผลิตผลงานออกสู่สายตาผู้ชมหรือไม่นั้น จุดมุ่งหมายอยู่ระหว่างทางมากกว่าปลายทาง สำคัญอยู่ที่การเข้าร่วมของกลุ่มเป้าหมายในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะเพื่อต่อยอดสู่การสร้างสรรค์ผลงาน การใช้กระบวนการศิลปะการละครและกลอนปฏิภาณ มีการออกแบบไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อง่ายต่อการประยุกต์ใช้ให้เกิดการพัฒนาทักษะแต่ละด้านของผู้เข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งกลุ่มเป้าหมายคือ นักศึกษา

สาขาวิชาศิลปะการแสดง ผู้วิจัยเห็นว่าทักษะพื้นฐานสำคัญที่สามารถพัฒนานักศึกษาอันนำไปสู่การแสดงละครเพลงพื้นบ้านได้นั้น คือ ทักษะการเต้นเพื่อฝึกการแสดงละคร และกลอนเพลงพื้นบ้าน ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นศึกษาแนวทางการสร้างแบบฝึกทักษะการเต้นในกระบวนการละครและกลวิธีสร้างกลอนปฏิภาณเพื่อการพัฒนาทักษะศิลปะการแสดงของนักศึกษา ตลอดจนต้องอาศัยความรู้ภูมิปัญญาการใช้ไหวพริบปฏิภาณ และอารมณ์ขันซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของศิลปะการแสดงพื้นบ้านของไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการเพื่อการพัฒนาทักษะการแสดงละครของนักศึกษาสาขาวิชาศิลปะการแสดง มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย จากแนวคิดการเต้นของวิโอล่า สพลลลิน กับกลวิธีสร้างกลอนปฏิภาณเพลงพื้นบ้านภาคกลางของบัวผัน สุพรรณยศ
2. เพื่อวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาแบบฝึกทักษะการเต้นสำหรับพัฒนานักศึกษาศิลปะแสดงจากกลอนปฏิภาณ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

บทความวิจัยนี้เป็นการศึกษากระบวนการสร้างแบบฝึกทักษะเพื่อพัฒนาการแสดงละครและกลวิธีสร้างกลอนปฏิภาณ โดยคัดเลือกจากนักศึกษาสังกัดสาขาวิชาศิลปะการแสดง คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ประจำปีการศึกษา 2563 ภาคเรียนที่ 1 ทั้ง 4 ชั้นปี จำนวน 35 คน โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการทดสอบทักษะการแสดงผ่านสถานการณ์ต้นแบบแนะนำตนเองด้วยชุดคำถาม “คุณคือใคร” ตามหลักการคัดเลือกนักแสดงของ มัทนี รัตนิน (2546 : 62) วิธีการแสดงสด เป็นวิธีการที่ผู้กำกับสามารถสมมุติสถานการณ์เพื่อให้นักแสดงลงถ่ายทอดเล่าเรื่องราวผ่านตนเอง จำนวน 20 คน

การศึกษาแนวทางการสร้างแบบฝึกทักษะและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างแบบฝึกทักษะศิลปะการแสดงจากการเต้นเป็นเครื่องมือหลักในการพัฒนาทักษะนักศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาแนวทางการสร้างแบบฝึกทักษะและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษา วิเคราะห์ แนวคิดการเต้นฝึกทักษะนักแสดงของวิโอล่า สพลลลิน และกลวิธีสร้างกลอนปฏิภาณของบัวผัน สุพรรณยศ รวมทั้งทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ศึกษากระบวนการสร้างแบบฝึกหัดการเต้นเพื่อการพัฒนาทักษะนักศึกษาโดยมุ่งเน้น

การฝึกปฏิบัติเป็นสิ่งสำคัญ

3. ออกแบบกระบวนการใช้แบบฝึกหัดเพื่อพัฒนาทักษะการแสดงนักศึกษาตามลำดับ โดยประยุกต์ใช้จากแนวคิดของวิโอล่า สพอลลิน และบัวผัน สุพรรณยศ
4. นำเสนอกระบวนการทดลองโดยใช้แบบฝึกหัดเพื่อตรวจสอบเครื่องมือจากการทดลองตามวัตถุประสงค์ แนวทางการปรับปรุงแก้ไข ข้อค้นพบ และแนวทางการพัฒนาเครื่องมือ
5. ทำการตรวจสอบเครื่องมือจากผลการทดลองใช้แบบฝึกหัดการด้นจากกลอนปฏิภาณของนักศึกษา ตามลำดับ 3 ขั้นตอน คือ 1) หลักการและแนวคิด 2) พัฒนาทักษะและทดลองเครื่องมือ และ 3) แลกเปลี่ยนประสบการณ์ สรุปได้ว่า กระบวนการสร้างแบบฝึกหัดเพื่อพัฒนาทักษะศิลปะการแสดง สะท้อนให้เห็นปัญหาด้านการใช้ภาษาของนักแสดง ทักษะการด้น และแนวทางการสร้างคุณสมบัติของนักแสดงเพื่อพัฒนาทักษะกลอนปฏิภาณสู่การสร้างสรรค์แสดงละครเพลงพื้นบ้านและการแสดงรูปแบบอื่นต่อไป

กระบวนการดำเนินวิจัย

1. หลักการและศึกษาแนวคิด

ขั้นตอนที่ 1) หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการด้นในการพัฒนาทักษะนักแสดง

1.1 แนวคิดการด้นของวิโอล่า สพอลลิน (Viola Spolin) นักวิชาการด้านการละครชาวอเมริกัน ผู้ริเริ่มคนสำคัญในโรงละครอเมริกันช่วงศตวรรษที่ 20 เรื่องการสร้างเทคนิคการกำกับเพื่อช่วยให้นักแสดงมีสมาธิในช่วงเวลาปัจจุบัน โดยสร้างชุดแบบฝึกหัดเป็นเกมการด้นสด (Improvisation) แต่ละเกมมีโครงสร้างเพื่อให้ผู้เล่นโฟกัสเฉพาะหรือปัญหาทางเทคนิคที่ต้องคำนึงถึงในระหว่างเกม เช่น เกมกระจกเงา (mirror) เกมสื่อสารกับเพลง (communicating with sound) เกมค้นหาตัวละคร (where who and what) จากการสมมุติ (Spolin, 1986) การเล่นเกมผู้เล่นจะได้เรียนรู้ทักษะโดยให้ความสนใจกับจุดสำคัญของเกมแทนที่จะตกอยู่ในความประหม่าหรือพยายามหาแนวคิดจากแหล่งข้อมูลทางปัญญาอื่นๆ สรุปได้ว่า เกมฝึกทักษะ การด้นช่วยให้นักแสดงอยู่ในช่วงเวลาปัจจุบัน จุดประสงค์สำคัญของเกม ช่วยทำให้จิตใจอยู่แค่ช่วงเวลาของการแสดงหรือการเล่นเก๋ามากกว่าการคิดวางแผนล่วงหน้า จากแนวคิดดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เกมการด้นสามารถเปลี่ยนมุมมองของนักแสดงภายใต้เงื่อนไขเดียวกันสามารถขยายความคิดเพิ่มเติมต่อเนื่อง นับว่าช่วยสร้างความแข็งแกร่งทักษะการด้นให้แก่นักแสดง เนื่องจากงานวิจัยนี้มีการศึกษากระบวนการเพื่อพัฒนาทักษะการแสดงละครและกลอนเพลงพื้นบ้านจากวิธีการด้น มีนักศึกษาเป็นตัวแทนในการถ่ายทอดพัฒนาทักษะดังกล่าว ดังนั้นแนวคิดกลวิธีการด้นกลอนปฏิภาณเพลงพื้นบ้านภาคกลางมีส่วนสำคัญต่อการเรียนรู้ควบคู่เช่นกัน

1.2 แนวคิดกลวิธีการสร้างกลอนปฏิกิริยาของบัวผัน สุพรรณยศนักวิชาการครูศิลป์ในเพลงพื้นบ้านภาคกลาง สืบทอดจากครูเพลงศิลป์พื้นบ้านแม่ขวัญจิต ศรีประจันต์ (นางเกลียว เสรีจกิจ) ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง ประจำปี 2539 ได้อธิบายวิธีสร้างคุณสมบัติการดันสรุปไว้ว่า กลอนดันเกิดจากพรสวรรค์และพรแสวง ผู้ดันต้องรู้จักทำนองกลอนเพลงแต่ละประเภทเป็นอย่างดี กิจกรรมสนทนาการที่ส่งเสริมให้เกิดทักษะกลอนปฏิกิริยา เช่น เกมคิดคล่อง คิดคำตามเงื่อนไขให้ได้จำนวนมากที่สุดเป็นฝึกปฏิกิริยาไหวพริบโดยมีเวลาเป็นตัวกำหนด เกมเล่นร้องคล้องจองกัน ช่วยสร้างประสบการณ์ร่วม (บัวผัน สุพรรณยศ, 2561 : 132) นอกจากนี้ผู้ดันต้องคำนึงถึงคุณภาพของคำ ความว่องไว ความเหมาะสมของเนื้อหา โดยแบ่งเนื้อหาการดันเป็น 4 ประเภท คือ *การดันเดี่ยว* การดันร้องคนเดียว *การดันต่อ* ร้องดันต่อเนื่องตั้งแต่ 1 คนขึ้นไปเป็นเรื่องราวเดียวกัน *การดันโต้* การร้องดันโต้ตอบกันถึงเรื่องราวประเด็นหรือโต้แย้งกัน และ *การดันเรื่อง* การดันเรื่องราวแสดงตามบทบาทของตัวละคร (บัวผัน สุพรรณยศ, 2561 : 157-159)

จากแนวคิดการดันดังกล่าวผู้วิจัยสรุปได้ว่า การฝึกทักษะการดันเพื่อพัฒนาทักษะการแสดงของนักศึกษาสู่การพัฒนาละครเพลงพื้นบ้านได้นั้น ต้องอาศัยแนวคิดการดันทางศิลปะการละคร และการดันกลอนปฏิกิริยาเพลงพื้นบ้านเป็นสื่อการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาทักษะการฝึกดันของผู้เรียนเป็นหลัก ผู้วิจัยจึงออกแบบกระบวนการเพื่อฝึกทักษะการแสดงโดยครอบคลุมเนื้อหาเข้าใจง่ายเป็นกรณีศึกษาและพัฒนาแบบฝึกทักษะต่อไป

2. กระบวนการละครเพลงพื้นบ้านเพื่อการพัฒนา

ละครเพลงพื้นบ้าน (Folk Song Drama) พัฒนาจากละครเวทีและเพลงพื้นบ้าน คือ ศิลปะการแสดงละครเวทีรูปแบบหนึ่งใช้กลอนเพลงพื้นบ้านเป็นสื่อในการเล่าเรื่องราวประกอบด้วย การร้อง ดนตรี คำพูดแสดงท่าทาง โดยมีการกำหนดโครงเรื่อง (plot) นักแสดงสวมบทบาทตามคุณลักษณะของตัวละครตามความต้องการ (objective) นำไปสู่เป้าหมายของละคร มีการผสมผสานรูปแบบการแสดงละครและการร้องเพลงพื้นบ้าน เจตนา นาควัชระ (2546 : 45) กล่าวว่า การดันเป็นวัฒนธรรมสร้างสรรค์ของคนไทยตั้งแต่อดีตและเป็นรากฐานของการสร้างสรรค์และพัฒนางานศิลปะหลายแขนง รวมทั้งเป็นอัตลักษณ์ของการแสดงเพลงพื้นบ้านด้วย

ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดการดันสอดแทรกในกระบวนการละครเพื่อให้เกิดการพัฒนาทักษะ 2 ด้าน คือ ทักษะการสร้างกลอนปฏิกิริยาเพลงพื้นบ้าน และทักษะการแสดงละคร เป็นแนวทางการศึกษาการสร้างแบบฝึกทักษะเชิงปฏิบัติการในการพัฒนาทักษะการแสดง ทั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งกระบวนการวิจัยออกเป็น 3 กระบวนการ ระหว่างเดือนสิงหาคม – พฤศจิกายน 2563 ดังนี้

กระบวนการที่ 1 ความรู้เบื้องต้นและการปูพื้นฐานการแสดงละครเวทีและเพลง

พืชน้ำภาคกลาง ระยะเวลาจำนวน 3 สัปดาห์ (สัปดาห์ละ 6 ชั่วโมง) สัปดาห์ที่ 1 และ 2 อธิบายความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการแสดงละครเวที ประวัติที่มาและความสำคัญของละคร องค์ประกอบของละคร กลวิธีการด้นตามแนวคิดของสพอลลิน โดยให้ผู้ร่วมกิจกรรมจับกลุ่ม เพื่อคัดเลือกเกมจากวัตถุประสงค์เป็นหลัก

สัปดาห์ที่ 3 อธิบายที่มาและความสำคัญของเพลงพืชน้ำภาคกลาง ชนิดของเพลงพืชน้ำภาคกลางที่นิยมร้องเล่นเป็นเรื่องราว โครงสร้างของเพลงพืชน้ำ กลวิธีด้นกลอนปฏิภาณ กระบวนการที่ 2 การคัดเลือกเครื่องมือและทดลองแบบฝึกทักษะนักแสดง ระยะเวลา 4 สัปดาห์ สัปดาห์ที่ 4 กระบวนการคัดเลือกเครื่องมือการด้นจากเกมของสพอลลิน สำหรับพัฒนาเป็นรูปแบบฝึกทักษะการแสดงของผู้เข้าร่วมกิจกรรมโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ฝึกสังเกต ฝึกสมาธิ จินตนาการ การสื่อสาร และการสร้างตัวละคร เชื่อมโยงกลวิธีการด้นของศิลปการละครกับการด้นกลอนเพลงพืชน้ำ อธิบายข้อตกลงเบื้องต้นในการทำแบบฝึกทักษะ

สัปดาห์ที่ 5 การนำเครื่องมือมาจำลองเป็นแบบฝึกทักษะนักแสดง เริ่มจากเกมกระเจกเงา เป็นการฝึกสังเกตคู่ตรงข้ามแล้วปฏิบัติตาม เชื่อมโยงด้วยการแต่งกลอนเพลงพืชน้ำ (เพลงเกี่ยวข้าว) ของแม่ขวัญจิต ศรีประจันต์ จากนั้นทดลองแต่งกลอนเพลง

สัปดาห์ที่ 6 กระบวนการฝึกทักษะการด้นเกมค้นหาตัวละครเป็นการอธิบายจากสิ่งเห็นว่า มีใคร ทำอะไร ที่ไหน โดยสมมุติเหตุการณ์ขึ้น คุุณานกับการทดลองกลวิธีการด้นต่อ และด้นได้ ของเพลงพืชน้ำตามแนวคิดของบัวผัน สุพรรณยศ และทดลองใช้แบบฝึกทักษะการแสดงเพื่อค้นหาลักษณะตัวละครสังเกตจากลักษณะภายนอก

สัปดาห์ที่ 7 กระบวนการฝึกทักษะการด้นเกมสื่อสารกับเพลง การสร้างสถานการณ์ แล้วตอบทสนทนาด้วยทำนองเพลงโดยเรื่องราวเกิดจากการจินตนาการ จากนั้นพัฒนาการด้นกลอนปฏิภาณเพลงพืชน้ำ โดยยกตัวอย่างโครงเรื่อง ระบุตัวละคร สถานะของตัวละคร และทดลองใช้แบบฝึกทักษะการแสดงเพื่อสร้างเรื่องราวผ่านเพลงพืชน้ำ

กระบวนการที่ 3 สรุปกระบวนการการพัฒนาทักษะการด้นจากแนวคิดเพื่อปรับปรุงแบบฝึกทักษะ (ระยะเวลา 1 สัปดาห์) สัปดาห์ที่ 8 ทบทวนแบบฝึกกระบวนการเพื่อการพัฒนาทักษะการแสดงละครจากกลอนปฏิภาณ ในกระบวนการพัฒนาทักษะการแสดงของนักศึกษา ได้นำแนวคิดจากนักการละคร นักวิชาการ ครูศิลปิน ผ่านกระบวนการฝึกทักษะนักแสดงแต่ละแขนงอย่างเป็นขั้นตอน โดยบูรณาการรายวิชาตามการปรับหลักสูตรตามวงรอบ เพื่อให้นักศึกษาเรียนรู้ศาสตร์ของการแสดงละครเวทีและการแสดงเพลงพืชน้ำเบื้องต้น จากนั้นสรุปข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ผลการศึกษาจากการทดลองใช้แบบฝึกทักษะการด้นในกระบวนการเพื่อการพัฒนาทักษะนักศึกษา

ผลการวิจัย

กระบวนการเพื่อการพัฒนาทักษะการแสดงละครจากกลอนปฐกถา แบ่งออกเป็นกระบวนการเพื่อพัฒนาทักษะการแสดงละครและการด้นกลอนปฐกถาเพลงพื้นบ้าน มี 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) หลักการและแนวคิด 2) พัฒนาทักษะและทดลองเครื่องมือ และ 3) แลกเปลี่ยนประสบการณ์

ขั้นตอนที่ 1 หลักการและแนวคิด ศึกษาวิธีใช้เครื่องมือการด้น ตามแนวคิดของสพอลลิน เพื่อใช้ฝึกทักษะผู้เข้าร่วมกิจกรรม เกมกระจกเงา เกมค้นหาตัวละคร เกมสื่อสารกับเพลง จากนั้นทดลองใช้แบบฝึกหัดโดยกำหนดให้คนหนึ่งเป็นคนส่องและอีกคนเป็นกระจก จากนั้นเคลื่อนไหวร่างกายและสังเกตคู่ตรงข้ามเปรียบเสมือนคนเดียวกัน บันทึกข้อค้นพบ พัฒนาไปสู่เกมค้นหาตัวละคร ในเกมนี้อัฒกัณท์ถาม-ตอบ ข้อมูลของผู้เข้าร่วมฝั่งตรงข้ามและเก็บรายละเอียดให้ได้มากที่สุด การตั้งคำถามและตอบนั้นผู้เข้าร่วมต้องคิดโดยฉับพลันโดยมีระยะเวลาเป็นตัวกำหนด จากนั้นผู้นำกิจกรรมจะเป็นฝ่ายสอบถามข้อมูลดังกล่าว และจดบันทึก และเริ่มเกมสื่อสารกับเพลง ผู้นำกระบวนการยกตัวอย่างเพลง “แจวจ้าวจิก”

แจวมาแจวจ้าวจิก

น้ำนึ่งไหลลีนึกถึงคนแจว (ซ้ำทั้งหมด)

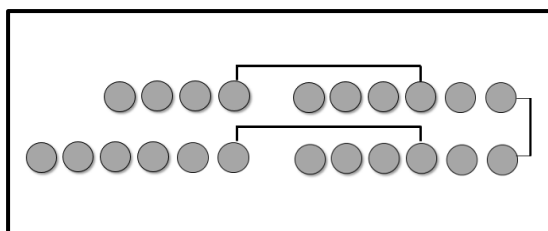
แจวเรือมาซื้อข้าวหลาม (ซ้ำ) ขอเชิญตามลูกขึ้นมาแจว...

จากนั้นจดบันทึกจากการสังเกต ถามความคิดเห็นและข้อค้นพบของผู้เข้าร่วมกิจกรรม อธิบายสรุปวัตถุประสงค์เพื่อฝึกการสังเกต ฝึกสมาธิ จินตนาการ และทักษะการสื่อสาร เชื่อมโยงสู่การพัฒนาและทดลองเครื่องมือ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ 2 ในการประยุกต์ใช้กับเครื่องมือการด้นเพลงพื้นบ้าน

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาทักษะและทดลองเครื่องมือ จากเกมตามแนวคิดของสพอลลิน มาปรับประยุกต์กับการฝึกทักษะการด้นเพลงพื้นบ้านในการพัฒนาทักษะการด้นของนักศึกษา ผู้วิจัยได้ทดลองสร้างแบบฝึกทักษะตามกระบวนการดังนี้

2.1 แบบฝึกทักษะชุดที่ 1 การด้นจากชื่อ วิธีการคือ ผู้ร่วมกระบวนการแนะนำชื่อ และหาคำสัมผัสกับคำท้ายของชื่อตนเองรูปแบบกลอนหัวเดียว เริ่มจากทุกคนแนะนำชื่อจริงนามสกุล ชื่อเล่น ขึ้นปี จากนั้นนำเข้าสู่การด้นสัมผัสคำ เงื่อนไขใช้เฉพาะชื่อเล่นเท่านั้น ทั้งนี้ผู้วิจัยจะมีคำขึ้นต้นให้แก่ผู้ร่วมกระบวนการ “น้องชื่ออะไร น้องชื่ออะไร ชอบอะไรอวัยวะ” จากนั้นผู้ร่วมกระบวนการจึงร้องต่อออกมาทันที “น้องชื่อเมฆ น้องชื่อเมฆ ชอบเสกอวัยวะ” ผู้วิจัยร้องถามต่อเปลี่ยนสรรพนามตามสถานะ “พี่ชื่ออะไร พี่ชื่ออะไร ชอบอะไรอวัยวะ” ผู้เข้าร่วมคนที่สองร้องตอบมาทันที “พี่ชื่อเนย พี่ชื่อเนย ชอบเกยอวัยวะ” แบบฝึกหัดชุดนี้ทุกคนสามารถร้องต่อได้ครบ มีทั้งความหมายทางตรง มีนัยแฝงสองแง่สองงาม และไม่มี ความหมายแต่ลงคำสัมผัส

2.2 แบบฝึกทักษะชุดที่ 2 การดันจากคำ ผู้วิจัยมีคำจำนวน 20 คำ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกระบวนการฝึกทักษะร้องเพลงเกี่ยวข้าว ผู้เข้าร่วมกระบวนการจะได้จับสลากคำคนละ 1 คำ จนครบทุกคนจากนั้นเปิดดูคำพร้อมกัน ผู้เข้าร่วมจะต้องร้องดันเพลงเกี่ยวข้าว เงื่อนไขจะต้องลงเพลงหรือจบเพลงเท่านั้นถือว่าผ่านแบบฝึกทักษะนี้ โดยมีการร้องขึ้นเพลงคือ (เอ็ง เออ เอ้อ เออ ชะ เอ็ง เอ็ง เออ ชะ เอ็ง เอ็ง เอี้ย) (ร้องรับ) เฮ เออ เฮ เฮ ส่วน (ร้องลง) หงส์เอ๋ย “เกิดเอ๋ย” (ทวนทั้งวรรค) 2 รอบ จากนั้นผู้วิจัยอธิบายฉันทลักษณ์เพลงเกี่ยวข้าวมีลักษณะกลอนหัวเดียว ดังตัวอย่างภาพแผนผัง

ภาพประกอบที่ 1 โครงสร้างฉันทลักษณ์ของเพลงเกี่ยวข้าว

ที่มา : บัวผัน สุพรรณยศ, 2561 : 149

จากกระบวนการทดลองแบบฝึกทักษะชุดที่ 2 พบว่าผู้เข้าร่วมกระบวนการฝึกทักษะสามารถร้องดันได้ จำนวน 8 คน ร้องดันแบบติดขัดจำนวน 12 คน

2.3 แบบฝึกทักษะชุดที่ 3 การดันจากลักษณะภายนอก แบบฝึกทักษะนี้ให้ส่งตัวแทน 1 คน เพื่อเป็นแบบให้กับการสังเกตและผู้ร่วมกระบวนการที่เหลือทั้ง 19 คนบอกสิ่งที่เห็นด้วยตาเปล่าจากลักษณะภายนอกของตัวแทนผู้เข้าร่วมกิจกรรม จดบันทึกจนครบทั้ง 19 คน ในครั้งนี้เป็นการดันเพลงเกี่ยวข้าวจากคำที่จดบันทึกไว้ดังนี้

ตารางที่ 1 องค์ความรู้จากการถอดรหัสผู้ร่วมกระบวนการ

ตัวแทนผู้ร่วมกระบวนการ	บทต้น (กลอนโล) จากผู้ร่วมกระบวนการ
ชื่อพลู๊ค ลักษณะภายนอก	1. เพื่อนของฉันทชื่อพลู๊ค keep look แลดูใช้ได้
อ้วน, ผมยาว, หน้ากลม, จมูกบาน, ตาเล็ก,	2. รูปร่างเธอก็อ้วนไม่มาก แต่เรื่องปากเกินกว่าใคร
โหล่งกว้าง, เสื้อฟิต, นมโต, ใส่ต่างหู, คอสาม	3. รูปร่างกลมเกือบจะรี แต่เรื่องปากตึกนี้ให้
ชั้น, ปากเป็นกระจับ แต่งหน้าสีเทา, ใส่เสื้อ	4. ผมงักยาวตาไม่โต แต่ขี้โมโหฉิบหาย
สีขาว, ใส่สร้อยเส้นเล็กเป็นสแตนเลสสีเงิน,	5. ใส่เสื้อไม่ดูเรื่อนร่าง คิดว่าอำพรางตัวเองได้
กระโปรงพิชสีดำ, รองเท้าผ้าใบลายการ์ตูน,	6. จมูกก็บานทวารไม่เล็ก อายากจะเสกเอาเรือเข้าไป

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ตัวแทนผู้ร่วมกระบวนการ	บทตัน (กลอนโล) จากผู้ร่วมกระบวนการ
เข้มขัดสัน, หูกาง, ออกกว้าง, มือใหญ่, แขนใหญ่, ไหล่ตัก, เอวไม่มี, พุงย่น, หน้าสวย, คิ้วพุง, นิ้วเรียวยาว, เล็บขบ, ฟันสั้น	7. นมโตแถมคอสามชั้น เวลาจะหันลำบากแทบตาย 8. ปากกระจับแต่งหน้าเทาหลิ นึกว่าเช็กซีเธออืควาย 9. ใส่กระโปรงพีชรองเท้าการ์ตูน ฟันทูนไม่เหมือนใคร 10. สร้อยที่ใส่เป็นสร้อยหมั้น ขนาดเท่าเอ็นของผู้ชาย 11. ชื่นชมดีด้วยกันก็ได้ (ซ้ำ) โอ...คุณนายทั้งนั้นเอย (หมายเหตุ ขออนุญาตใช้คำจริงจากการตีพิมพ์ทักษะ)

ผลปรากฏว่า มีผู้ที่ต้นเพลงจากข้อมูลลักษณะภายนอกของตัวแทนผู้เข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 11 คน และไม่สามารถร้องต้นได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด จำนวน 8 คน

2.4 แบบฝึกทักษะชุดที่ 4 การต้นจากสถานการณ์สมมติ ผู้วิจัยสร้างเงื่อนไขเป็นเหตุการณ์สมมติเพื่อให้ผู้เข้าร่วมกระบวนการฝึกทักษะการต้นเรื่องราวจากไหวพริบและปฏิภาณ ผู้วิจัยใช้โจทย์สถานการณ์ 5 เรื่อง แบ่งผู้เข้าร่วมออกเป็น 5 กลุ่ม กลุ่มละ 4 คน กระบวนการนี้สอดคล้องกับแบบฝึกทักษะนักแสดง ทัส แอนด์ โก ของ เลวี ในหนังสือรวมแบบฝึกทักษะการแสดง 112 แอคติ้งเกม ระหว่างนักแสดงคนหนึ่งในกลุ่มแสดงความต้องการผ่านคำพูดและท่าทางอยู่นั้น ผู้เข้าร่วมกิจกรรมคนอื่นจะต้องหาจังหวะแทรกเพื่อเข้าร่วมแสดงตามเงื่อนไข และเริ่มส่งสัญญาณเพื่อให้นักแสดงคนอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในสถานการณ์เดียวกัน (Levy, 2005 : 147) โดยมีโจทย์การฝึกทักษะดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 สถานการณ์เงื่อนไขแบบฝึกทักษะการต้นเพลงพื้นบ้าน

เงื่อนไข	สถานการณ์	ชนิดเพลงพื้นบ้าน
1	ไฟไหม้บ้านขณะนอนหลับ	เพลงฉ่อย
2	ช่วยเพื่อนสนิทกำลังกระโดดตึก	เพลงเกี่ยวข้าว
3	ช่วยคนถูกรถชนหน้ามหาวิทยาลัย	เพลงอีแซว
4	อีก 5 นาที ครูลือคประตุ	เพลงเกี่ยวข้าว
5	ห้องน้ำเต็มแต่ปวดหนักมาก	เพลงฉ่อย

ผู้วิจัยพบว่า แต่ละกลุ่มใช้ชนิดเพลงที่ร้องแตกต่างกัน จากการสังเกตมี 2 กลุ่ม เลือกชนิดเพลงฉ่อยในการต้นร้องสถานการณ์ไฟไหม้บ้านขณะนอนหลับ และห้องน้ำเต็มแต่ปวดหนักมาก มีจำนวน 2 กลุ่มเช่นกันเลือกชนิดเพลงเกี่ยวข้าวในการร้องต้นสถานการณ์ช่วยเพื่อนสนิทกำลังกระโดดตึก และสถานการณ์อีก 5 นาทีครูลือคประตุ อีก 1 กลุ่ม ใช้ชนิดเพลงอีแซวร้องต้น

สถานการณ์ช่วยคนถูกรถชนหน้ามหาวิทยาลัย การเลิกร้องเพลงขึ้นอยู่กับคนแรกเริ่มต้น และสมาชิกคนอื่นในกลุ่มต้องใช้เพลงชนิดเดียวกันร้องดันต่อจากการสังเกต และการสัมภาษณ์ของผู้วิจัย พบว่า

ตารางที่ 3 สรุปผลการทดสอบแบบฝึกทักษะชุดที่ 4

กลุ่มเพลง	ผลของการฝึกทักษะ
เพลงฉ่อย	เนื่องจากมีทำนองซ้ำจึงมีช่วงเวลาได้คิดเนื้อร้อง คำลงท้าย และคำสัมผัส สมาชิกส่วนใหญ่คุ้นเคยจากรายการคุณพระช่วย ใช้ลักษณะกลอนโล่ทั้ง 2 กลุ่ม เพื่อง่ายต่อการลงท้ายและหาคำใหม่มาสัมผัส ปัญหาที่พบทั้งสองกลุ่มคือ ไม่สามารถจบเรื่องลงเพลงตามเงื่อนไข และมีสมาชิกส่วนหนึ่งไม่สามารถร้องดันเพลงฉ่อยได้
เพลงเกี่ยวข้าว	การสัมผัสระหว่างวรรคใช้คำง่าย ความหมายตรง ทั้งสองกลุ่มใช้กลอนลา สมาชิกส่วนใหญ่ร้องดันได้ แทรกมุขตลก บทเจรจาระหว่างร้องดัน เพื่อได้คิดคำเพื่อร้องดำเนินเรื่องต่อ ปัญหาของทั้งสองกลุ่มคือ ไม่สามารถร้องสรุปสถานการณ์ได้
เพลงอีแซว	เนื่องจากคนแรกร้องดันเพลงอีแซว ซึ่งมีทำนองค่อนข้างเร็ว กระชับ ผู้เริ่มฝึกดันใหม่ๆ หากขาดความชำนาญ คลังคำไม่มากพอ ทำให้การร้องดันติดขัด ขาดความต่อเนื่อง ทำให้สมาชิกในกลุ่มหลายคนไม่สามารถร้องได้ จึงมีเพียงจำนวน 2 คนสามารถร้องดันเพลงชนิดนี้ได้

2.5 แบบฝึกทักษะชุดที่ 5 การดันจากโครงเรื่องที่กำหนด ผู้วิจัยเล่าโครงเรื่องแบบย่อโดยกำหนดตัวละคร สถานที่ ความต้องการของตัวละคร ส่วนบทสรุปผู้ร่วมกระบวนการจะต้องใช้ไหวพริบปฏิภาณสร้างสรรค์จากการดันเพื่อสรุปเรื่อง เงื่อนไขต้องร้องดันตามโครงเรื่องที่กำหนดให้เท่านั้น

ภาพประกอบที่ 1 การร้องดันตามโครงเรื่องที่กำหนด

ภาพประกอบที่ 2 ช่วงรับโครงเรื่องก่อนร้องดันตามโครงเรื่อง

ภาพประกอบที่ 3 การด้นสถานการณ์สมมุติเรื่อง “หนุ่มสืบล้อกับแม่ค้าหน้าหวาน”

ภาพประกอบที่ 4 การด้นสถานการณ์สมมุติเรื่อง “มะหมีเข้าใครอย่าแตะ”

จากการทดลองแบบฝึกทักษะชุดที่ 5 ผู้เข้าร่วมกระบวนการใช้เพลงเกี่ยวข้าวร้องต้นดำเนินเรื่อง

(โชกุน)	ผมนี้ชื่อสมาน	หน้าที่การงานขับสืบล้อ
	ขับมาแล้วสามปี	ได้เมียสี่แต่เงินไม่พอ
(เฟื่อง)	พ่อครับขอตั้งค้หน้อย	อยากกินแกงหอยใส่มะละกอ
	เห็นว่ามีร้านเปิดใหม่	แม่ค้าไฉไลน่าล่อ
(เนย)	พูดจาเลอะเทอะ	หอกเขรอะเหรอะจ๊ะพ่อ
	จะซื้อไม่ซื้อบอกมา	แกว่งทางไปมาปากปีจ้อ...
(ไอซ์)	...คุณแม่ค้าคนสวย	ขอสั่งแกงกล้วยกับหมูยอ
	รีบตักเลยจ๊ะแม่จ๋า	อย่ามัวหน้าหงิกหน้างอ

(ผู้ร่วมกระบวนการวิจัย)

จากการสังเกตพบว่า ผู้เข้าร่วมใช้คำง่าย มีสัมผัสสระ สัมผัสอักษร จำลองตัวละคร แทรกมุขตลก ใช้อุปกรณ์หาได้จากพื้นที่ใกล้เคียงสมมุติไม้ถูพื้นเป็นไมโครโฟน มีการร้องต้นแทรกทับกันหลายช่วง ใช้คำลงซ้ำกับวรรคก่อนหน้า มีบางท่านไม่สามารถร้องต้นเรื่องได้ จากการสัมภาษณ์พบว่า ระหว่างสมาชิกกำลังร้องเป็นช่วงกำลังคิดเนื้อร้องเพื่อร้องต่อ แต่ท่านอื่นได้ร้องแทรกขึ้น เนื้อร้องที่คิดเตรียมไว้ไม่สามารถนำมาร้องตามช่วงดังกล่าว

ขั้นตอนที่ 3 การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ กระบวนการพัฒนาทักษะการแสดงแต่ละแบบฝึกทักษะ ผู้นำเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมเสนอประเด็นข้อค้นพบก่อนทำ ระหว่างทำ และหลังทำแบบฝึกทักษะ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมกิจกรรมจากการประเมินตนเอง สะท้อนความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมด้วยกัน และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแบบฝึกทักษะการด้นในแต่ละชุด เช่น ช่วง

กระบวนการเพิ่มเติมความรู้เบื้องต้นด้านเพลงพื้นบ้านมีระยะเวลาสั้นเกินไปสำหรับผู้ร่วมกิจกรรม ทำให้ปรับตัวได้ช้ากว่าผู้ร่วมกิจกรรมท่านอื่น

อภิปรายผล

กระบวนการเพื่อการพัฒนาทักษะการแสดงละครของนักศึกษา ด้านไหวพริบปฏิภาณ การใช้ภาษา บทบาทตัวละคร การคิดอย่างเป็นระบบ การแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้า ตลอดจน การสร้างสรรค์บทแสดง มีหลายวิธีขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ จากการทดลองแบบฝึกทักษะเพื่อการพัฒนาการต้นจากกลอนปฏิภาณนั้น ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาเกิดการเรียนรู้และพัฒนาทักษะของตนเองจากการเข้าร่วมกิจกรรมเพิ่มมากขึ้น ผู้วิจัยค้นพบปัญหาต่อการพัฒนาทักษะการแสดงของนักศึกษา 2 ด้านคือ 1) ทักษะการแสดงละครคือ ความต้องการของตัวละคร และการเข้าถึงตัวละคร 2) ทักษะการต้นกลอนปฏิภาณคือ ความแม่นยำ คำสัมผัส ความรู้คลั่งคำ และการฟัง

กระบวนการออกแบบฝึกทักษะเพื่อการพัฒนาทักษะนักศึกษา เริ่มจากแบบฝึกทักษะการต้นจากชื่อของผู้เข้าร่วมกระบวนการเหมาะสำหรับผู้ที่ไม่มีความรู้พื้นฐานการร้องเพลงพื้นบ้าน เรียนรู้โครงสร้างคำสัมผัส ฉันทลักษณ์ของเพลงพื้นบ้านแต่ละชนิด การสร้างภาพจำคำคล้องจองในการแนะนำตนเองให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมท่านอื่นรู้จักมากขึ้น ช่วยการผ่อนคลาย และเตรียมความพร้อมก่อนเริ่มกิจกรรม แบบฝึกทักษะการต้นจากคำที่กำหนดให้ช่วยฝึกทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ คิดเชื่อมโยงความสัมพันธ์จากคำหนึ่งคำสามารถแตกแขนงออกเป็นคำที่หลากหลาย การต้นจากลักษณะภายนอกของผู้ร่วมช่วยฝึกทักษะการสังเกต การสร้างบทประพันธ์ผ่านลักษณะภายนอกของตัวละคร การต้นจากสถานการณ์สมมุติ ผู้เข้าร่วมได้ฝึกทักษะการใช้จินตนาการ การต้นตามโครงเรื่องที่กำหนด เป็นการสร้างกรอบแนวคิดการสร้างสรรคให้อยู่ภายใต้การสื่อสารประเด็นหลักและความต่อเนื่องของเรื่องราวในการแสดงละครเพลงพื้นบ้าน

ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษากระบวนการเพื่อการพัฒนาทักษะการแสดงละครจากกลอนปฏิภาณทดลองใช้แบบฝึกทักษะตามแนวคิดการต้นในละครและกลอนปฏิภาณเพลงพื้นบ้านเบื้องต้นกับนักศึกษา ยังมีประเด็นต้องศึกษาเพิ่มเติม 1) ด้านศิลปะการละคร เช่น แบบฝึกทักษะการฟังในระหว่างแสดง แบบฝึกการเข้าถึงตัวละครจากการเทียบเคียงอารมณ์ 2) ด้านศิลปะเพลงพื้นบ้าน เช่น แบบฝึกทักษะการร้องจากครูเพลงศิลปินเพลงพื้นบ้าน แบบฝึกทักษะด้านภาษา คลั่งคำ เพื่อใช้เป็นแนวทางการฝึกฝนทักษะนักแสดงอันนำไปสู่การสร้างสรรค์การแสดงรูปแบบอื่นนอกเหนือจากละครเพลงพื้นบ้านตามหลักสูตรศิลปะการแสดง (ฉบับปรับปรุง) ปีการศึกษา 2565

เอกสารอ้างอิง

- กมลเนตร สุวรรณพิสิทธิ์ และ เมตตา วิวัฒนานุกูล. (2553). “นักร้องเกาหลีและกระแสนิยมเกาหลีของกลุ่มแฟนคลับเมืองไทย”. *วารสารนิเทศศาสตร์*. ปีที่ 28 ฉบับที่ 2. หน้า 108-122.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2552). *สื่อเล็ก ๆ ที่ใช้ในการพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เจตนา นาควัชระ. (2546). *ศิลปะสองทาง: รวมบทความวิชาการ*. สุพรรณา เกรียงไกรเพ็ชร (บรรณาธิการ). กรุงเทพมหานคร : คมบาง.
- บัวผัน สุพรรณยศ. (2561). *กลอนเพลงพื้นบ้านภาคกลาง: ปฏิพากย์ ปฏิภาณ การสร้างสรรค์*. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามลดา.
- ฝ่ายกิจการนักศึกษา. (2562). *เอกสารการประชุมที่ปรึกษาชมรมกิจกรรมนักศึกษาประจำปีการศึกษา 2563*. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. เอกสารอัดสำเนา.
- พรชนก สุทนต์ และ รุจี ศรีสมบัติ. (2560). “การขับซอพื้นบ้านล้านนา: กรณีศึกษาแม่บัวชุมจันทร์ทิพย์”. ใน *โครงการประชุมวิชาการระดับชาติ: ศิลปกรรมวิชาการ ครั้งที่ 2: ศิลปะ 4.0: ศิลปะเพื่อการสร้างสรรค์และศิลปะเพื่อการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พรรัตน์ ดำรุง. (2557). *ละครประยุกต์ การใช้ละครเพื่อการพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สดไธ พันธุมโกมล. (2538). *ศิลปะของการแสดง ละครสมัยใหม่*. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2547). *หลักการแสดงนาฏยศิลป์ปริทรรศน์*. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เอนก นาวิกมูล. (2550). *เพลงนอกศตวรรษ*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร : เมืองโบราณ.
- Bolton, G. (1993). *Drama in Education and TIE: A Comparison*. In T. Jackson (ed.), *Learning Through Theatre*. London: Routledge.
- Johnstone, K. (1979). *Improvise: Improvisation and the Theatre*. NY: Routledge.
- Levy, G. (2005). *112 acting games: a comprehensive workbook of theatre games for developing acting skills*. (ed.), Colorado Springs, CO: Meriwether.
- Spolin, V. (1986). *Theater games for the classroom. A teacher handbook*. Evanston Illinois. Northwestern University Press.